

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Un tast de català d'Elna (2)

Una correspondència complicada

Joan Bosch

InfoMigjorn, núm. 1.305, 22 de novembre del 2016

[Podeu escoltar aquest article, enregistrat per l'autor mateix, en aquest enllaç](#)

Temps enrere, teníem una cosina que s'estava a Figueres, al carrer del Forn Baix, un carrer comercial que mena a la Rambla. Allavors, se'n dia «Calle Hor-no Bajo», perquè, l'administració franquista ho havia retolat tot en castellà. Allí, la cosina Enriqueta hi tenia una botiga com un cop de puny on venia i adobava paraplujes* tot al llarg de l'any. Probablement, va ser una de les darreres paraplujaires de la comarca. Si m'enganyi pas, la mare de son pare era una germana de mon besavi. De quant en quant, generalment el diumenge, anàvem a li retre visita. Ella nos esperava per dinar amb una paella feta a la moda empordanesa amb salsa de tomata. Tothom se'n llepava els morros. L'Enriqueta, a més d'estre una bona cuinera, era una gran xerraire. Quan enraonava, jo, la comprení perfectament, perquè, llevat de qualque excepció irrisòria com la que he mencionada més amunt («paraigua/parapluja»), feia servir el mateix vocabulari que a casa.

La resta de l'any, manteníem amb ella una correspondència seguida. A l'escrit, en canvi, les coses nos se complicaven malament. Cal dir que érem tots analfabets en la nostra pròpia llengua. Això fa que l'Enriqueta forçava la seua ploma per nos escriure en la polida llengua de Cervantes que havia après a l'escola espanyola i nosaltres li responíem en la florida llengua de Molière que nos havien inculcat a l'escola francesa. Ella rai, amb el francès, s'ho engiponava prou bé, perquè, després de la retirada, mon besavi havia allotjat tota la seua família

al mas Santaló i, ella, de petita, havia fet dos o tres anys d'escola a Elna abans que se n'entornés a Figueres. Nosaltres, en canvi, a la plana del Rosselló, si bé tenim l'orella habituada al xampurreig de la mà d'obra andalusa que venia a fer veremes, trèiem mal a desxifrar* l'escriptura massa castissa de la nostra cosina. A cada tramesa que rebíem sorgien nous enigmes. Mon pare, el més erudit de nosaltres, era qui s'encarregava de les traduccions. Jo, com a assistent lingüístic, compulsavi el diccionari castellà/francès per aclarir el sentit dels mots que ningú no comprenia. Un cop les dificultats resoltes, s'aixecava i nos llegia la lletra amb veu alta, bo i traduint-la directament en català. La seua agilitat mental m'admirava.

Una colla d'anys més tard, al curs dels meus nombrosos desplaçaments laborals a França, Suïssa i Alemanya, vaig encertar* uns quants enginyers catalans més joves que jo, tots diplomats de la Universitat de Barcelona, una prova esclatant que la matèria grisa de Catalunya s'exporta arreu del món. Cada cop que feïi una nova coneixença, l'embarbostiï d'e-mails*, amb l'esperança il·lusòria de millorar el meu català. En va. Les respostes que rebíï m'emplenaven el cap de dubtes. Els meus nous col·legues de treball usaven formes reflexives incorrectes: «callar-se», «caure's», «marxar-se» i paraules o expressions estranyes per a un rossellonès: «tambalejar» (trontollar), «carinyós» (manyac), «Felicitats!» (Felicitació!), «fer broma» (carallejar), «donar-se d'alta» (inscriure's), «anar de capa caiguda» (anar de pitjor en pitjor). Ells «iniciaven» tasques, quan jo les començavi, les «seguien fent» quan jo les continuavi i quan demanavi aclariments, me «donaven aclaracions» per embolicar encara més la troca. Avui, arran d'aquelles experiències decebedores (ells dirien «decepcionants»), quan llegeixi articles en català a la xarxa i quelcom de sorprenent i difícilment intel·ligible crida la meua atenció, he pres el vici de cercar la clau del misteri en el diccionari de la Real Academia Española. Avui, per desxifrar el català modern, compulsí el diccionari de castellà més que mai!

Glossari

parapluges, paraplujaire	paraigua, paraigüer -a
trèiem mal a desxifrar	maldàvem per desxifrar
encertar	topar, ensopegar
l'embarbostiï d'e-mails	l'atabalava amb e-mails

InfoMigjorn és un butlletí setmanal que distribueix missatges informatius relacionats amb la llengua catalana.

Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php> Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat   @InfoMigjorn